

Uchwała Nr X/237/15
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 30 września 2015 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w roku 2014 „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2012-2015”.

Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, stanowiącego załącznik do Uchwały Nr III/21/99 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 lutego 1999 (z późn. zm.), uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji w roku 2014 „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2012-2015”, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Sejmiku
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Julian Osiecki

Załącznik do Uchwały Nr .....

Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego

z dnia ..... 2015 roku

Sprawozdanie z realizacji w roku 2014

Wojewódzkiego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
w Województwie Warmińsko-Mazurskim
na lata 2012-2015

Olsztyn, maj 2015

Wprowadzenie

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2012-2015 stanowi realizację zapisu art. 4 pkt 1-4 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 roku, zgodnie z którym Samorząd Województwa realizuje zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w postaci wojewódzkiego programu stanowiącego część strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.

Przy planowaniu i podejmowaniu działań w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi kierowano się głównym celem programu jakim jest szersze zintegrowanie i wzmocnienie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie warmińsko-mazurskim.

Dzięki dobrej współpracy z instytucjami i placówkami z terenu województwa takimi jak: samorządy gmin i powiatów, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Olsztynie Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie, szpitale oraz inne placówki zajmujące się leczeniem uzależnień, organizacje pozarządowe, możliwe było uzyskanie informacji i danych przydatnych w przygotowaniu niniejszego sprawozdania.

Realizacja zadań Programu jest finansowana w sposób ciągły ze środków pochodzących z opłat pobieranych za wydawanie przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego, zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W latach 2012-2014 w budżecie województwa na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zabezpieczane były środki finansowe.

Tabela 1. Wysokość środków finansowych zabezpieczonych w budżecie na realizację WPPiRPA w latach 2012-2014

Rok	Wysokość środków
2012	647 890
2013	780 755
2014	296 330

Źródło: opracowanie własne ROPS w Olsztynie

Priorytet I. Edukacja, kampanie

Cel operacyjny: Podniesienie poziomu wiedzy w społeczeństwie na temat szkodliwości spożywania alkoholu.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2014, podobnie jak w roku poprzednim, ogłosił otwarty konkurs na realizację zadań przez organizacje pozarządowe w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Tabela 2. udział finansowy z budżetu województwa w realizacji zadań przez organizacje pozarządowe, ilość dotowanych podmiotów, szacunkowa liczba osób objętych oddziaływaniem profilaktycznym czy rehabilitacyjnym

Rok	Wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu województwa w formie dotacji organizacjom	Liczba dotowanych organizacji pozarządowych	Szacunkowa liczba odbiorców
2012	100 000	9	3 607
2013	100 000	13	4 955
2014	150 000	12	15 300

W ramach współpracy z trzecim sektorem Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zaproponował w 2014 r. w otwartym konkursie ofert, między innymi zadania podejmowane w celu podniesienia poziomu wiedzy w społeczeństwie na temat szkodliwości spożywania alkoholu, dofinansowanie otrzymało 12 ofert organizacji pozarządowych:

- Stowarzyszenie „Przystań” z siedzibą w Iławie, na wykonanie zadania pn. „Grupa psychoedukacyjna dla osób z rodzin z problemem przemocy i chorobą alkoholową”. Z programu skorzystało ponad 20 osób.
- Stowarzyszeniu Nowatorski Ośrodek Rozwoju Artystycznego, na wykonanie zadania pn. „Młodzieżowy Inkubator Aktywności”. Z programu skorzystało 20 osób.
- Stowarzyszeniu „Alternatywa”, na wykonanie zadania pn. „Aktywizacja poprzez „dobre praktyki” Organizacja konferencji wojewódzkiej promującej „dobre praktyki”. Z programu skorzystały 93 osoby.
- Olsztyńskiemu Stowarzyszeniu Pomocy Telefonicznej, na wykonanie zadania pn. „Olsztyński Telefon Zaufania „Anonimowy Przyjaciel” pomocą dla rodzin dotkniętych chorobą alkoholową – konferencja szkoleniowa”. Z programu skorzystało 55 osób.
- Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Oddziału Okręgowego w Morągu, na wykonanie zadania pn. „AKTYWNOŚĆ – TO LUBIĘ”. Z programu skorzystało 20 osób.
- Stowarzyszeniu „Pomocy Dzieciom i Młodzieży”, na wykonanie zadania pn. „Bezpieczni młodzi, czyli młodzi z charakterem”. Z programu skorzystało 25 osób.
- Stowarzyszeniu Przyjaciół Ziemi Lidzbarskiej, na wykonanie zadania pn. „Pomoc dzieciom z grupy podwyższonego ryzyka w ramach programu świetlicy profilaktyczno-terapeutycznej”. Z programu skorzystało 30 osób.
- Stowarzyszeniu Inicjatorów Społecznych „Przyjazny Krąg”, na wykonanie zadania pn. „Młodości, ty nad poziomy wzlatuj – a aktywizacja i wsparcie młodzieży gimnazjalnej w MKIS w Elblągu”. Z programu skorzystało 20 osób.

- Fundacji „Kierowca Bezpieczny”, na wykonanie zadania pn. „Europejska noc bez wypadków – program naprawczy skierowany do prowadzących pojazdy samochodowe”. Z programu skorzystało ok 15 000 osób.
- Stowarzyszeniu Wspierania Działań na Rzecz Osób Potrzebujących Pomocy „Droga”, na wykonanie zadania pn. „Program profilaktyczno-edukacyjny dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych przemocą i chorobą alkoholową pt. „Mam świadomość – mam wybór” realizowany w ramach świetlicy profilaktycznej w Olsztynku”. Z programu skorzystało 17 osób.
- Węgorzewskiemu Stowarzyszeniu „Stu dla Rodziny”, na wykonanie zadania pn. „Działania naprawcze nakierowane na prowadzących pojazdy pod wpływem alkoholu BUFOR”. Z programu skorzystało 24 osób.
- Fundacji Centrum Rozwoju Rodziny „Progresja”, na wykonanie zadania pn. „Program profilaktyczny BUSOLA”. Z programu skorzystało 100 osób.

wskaźnik	Rok	Rok	Rok
	2012	2013	2014
Liczba kampanii wspartych przez samorząd województwa	2 konferencje w ramach kampanii	2	2
Liczba uczestników programów profilaktycznych	1 700	1 459	252
Liczba osób objętych szkoleniami w zakresie profilaktyki uzależnień przez samorząd województwa	822	620	93
Liczba publikacji wydanych przy wsparciu samorządu województwa nt. profilaktyki uzależnień	1 (film) dystrybucja książki „Wspomnienia alkoholiczki”	dalsza dystrybucja książki „Wspomnienia alkoholiczki”	-

Priorytet II. Jakość działań gmin w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych

Cel operacyjny: Wzmacnianie lokalnych systemów rozwiązywania problemów alkoholowych.

Corocznie województwo uczestniczy w zbieraniu sprawozdań PARPA-G1 składanych przez samorządy gminne. W maju sprawozdania przekazywane są do Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych do opracowania i analiz. Jesienią każdego roku sporządzony zostaje stosowny raport, na podstawie którego możliwe jest określenie m.in. liczby funkcjonujących na Warmii i Mazurach świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych oraz liczby dzieci korzystających z tej formy pomocy.

Tabela 3. Liczba świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych w Województwie Warmińsko-Mazurskim

Rok	Świetlice socjoterapeutyczne		Świetlice opiekuńczo-wychowawcze	
	Liczba jednostek	Liczba uczestników	Liczba jednostek	Liczba uczestników
2011	68	2 118	181	5337
2012	67	2 310	252	8 968
2013	64	1 969	182	5 411

Źródło: dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

W latach 2011 i 2012 odnotowuje się podobną liczbę działających w województwie świetlic socjoterapeutycznych oraz świetlic opiekuńczo-wychowawczych, choć w roku 2012 nastąpił zauważalny wzrost (o 2772 os. w porównaniu z rokiem poprzednim) dzieci i młodzieży korzystających z wsparcia świetlic opiekuńczo – wychowawczych. Natomiast w roku 2013 przyniósł spadek zarówno odnośnie działających placówek jak i liczby uczestników. Obserwuje się brak stabilności i funkcjonalności świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych. Przyczyn można doszukiwać się w zmianie regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania tych placówek. Od 2011 roku weszły przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., znowelizowanej w 2014 roku, wprowadzające nowe standardy. Spowodowało to zmianę statutu jednostek.

Samorząd od szeregu lat wspierał finansowo i merytorycznie działania samorządów gminnych, polegające na organizacji różnorodnych form pracy z dziećmi i młodzieżą.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opracowując Program „*Świetlica – Dzieci – Praca*” na rzecz wsparcia dziecka i rodziny w gminie w latach 2011- 2015, postawiło przed samorządami wojewódzkimi zadanie opiniowania i rekomendowania projektów do

dofinansowania w ramach tego programu. W roku 2012 – wpłynęło do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej 10 ofert z terenu województwa, 5 z nich zostało zarekomendowanych do dofinansowania przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, z których dwa uzyskały akceptację Ministerstwa oraz otrzymały dotację. W roku 2013 do ROPS wpłynęło także 10 ofert samorządów i organizacji pozarządowych na dofinansowanie w ramach powyższego programu, zarekomendowanych zostało 5 projektów. Natomiast w roku 2014 do ROPS wpłynęło 9 projektów w tym 5 z samorządów gminnych oraz 4 z organizacji pozarządowych z terenu województwa, spośród tych ofert wybranych zostało 5 najlepszych i zarekomendowanych do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. W roku 2012 – z naszego województwa dwie oferty uzyskały akceptację komisji przy MPiPS i otrzymały dotacje po 40 000 zł, były to: Oratorium św. Jana Bosko w Ełku oraz Działdowskie Centrum Caritas w Działdowie.

W sprawozdaniach PARPA-G1 znajduje się informacja o realizowanych działaniach profilaktycznych w szkołach i przedszkolach.

Poniższe zestawienie przedstawia zakres uczestnictwa uczniów, rodziców i wychowawców w szkolnych i pozaszkolnych programach profilaktycznych w latach 2011-2013.

Tabela 4. Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne

Rok	Liczba jednostek	Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne		
		Liczba uczniów	Liczba nauczycieli i wychowawców	Liczba rodziców
2011	108	76 189	4 600	15 950
2012	104	88 131	5 412	13 030
2013	116	67 576	4 119	11 532

Źródło: dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Liczba uczniów uczestniczących w szkolnych i pozaszkolnych programach profilaktycznych, jak wynika z powyższego zestawienia, spadała w ostatnich latach. Dotyczy to również wychowawców i rodziców.

Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają rozwiązań interdyscyplinarnych, ważne zatem jest systematyczne wsparcie oraz monitorowanie problemów rodzin przez przedstawicieli różnych grup zawodowych.

Nieocenioną rolę w wspieraniu rodzin z dysfunkcjami pełnią asystenci rodziny oraz pedagodzy uliczni. W roku 2014 w województwie pracowało 216 asystentów rodziny (liczba ta wzrosła o 16 w porównaniu z rokiem 2013), którzy wsparciem objęli 2.313 rodzin (w roku 2013 - 1467 rodzin). Natomiast jeśli chodzi o pedagogów ulicy, z uzyskanych z terenu województwa informacji wynika, że w roku 2014 pracowało w środowisku 8 pedagogów ulicy.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizując zadania zapisane w Wojewódzkich Programach Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, od wielu lat współpracuje z samorządami lokalnymi z terenu województwa. Jednym z elementów tej współpracy jest organizowanie spotkań przedstawicieli samorządów lokalnych, które są podstawą do tworzenie spójnej polityki profilaktyki i rozwiązywanie problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Cykliczne narady przynoszą wymierne rezultaty przede wszystkim poprzez wymianę „dobrych praktyk”, analizowanie bieżących problemów oraz przekazywanie najnowszych trendów w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.

W dniach 28-29 kwietnia 2014 r. miała miejsce wiosenna narada pełnomocników/koordynatorów ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, pod hasłem: „Nowoczesne podejście do rozwiązywania problemów alkoholowych”, przygotowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Do przeprowadzenia powyższej narady szkoleniowej zaproszeni zostali eksperci z Wielkopolskiej Fundacji ETOH oraz partnerzy lokalni.

Spotkanie poświęcone było, m.in. następującym tematom:

- aktualna sytuacja prawna w polskim systemie rozwiązywania problemów alkoholowych;
- FAS (Płodowy Zespół Alkoholowy) i aktualny model picia kobiet;
- kontrola detalicznych punktów sprzedaży alkoholu oraz rola członków GKRPA w pracy zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- działania podejmowane przez policję na rzecz zapobiegania patologiom społecznym na terenie województwa warmińsko-mazurskiego;
- podjęte przez policję działania w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

W naradzie udział wzięło łącznie 60 osób, głównie gminni pełnomocnicy/koordynatorzy ds. rozwiązywania problemów uzależnień, sekretarze gmin oraz przedstawiciele powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Na zakończenie narady szkoleniowej „Nowoczesne podejście do rozwiązania problemów alkoholowych” przeprowadzono anonimową ankietę. Osoby biorące udział bardzo dobrze oceniły spotkanie.

Wskaźniki do priorytetu II

wskaźnik	Rok		
	2012	2013	2014
Liczba osób przeszkolonych w gminach i powiatach	40	34	60
Liczba funkcjonujących placówek posiadających program wsparcia dzieci i młodzieży z rodzin alkoholowych	325	246	(dane w IV kw. 2015)
Liczba przykładów dobrych praktyk ujętych w wojewódzkiej bazie	2	3	2
Liczba pracujących specjalistów: pedagogów ulicy, asystentów rodziny	145 asystentów rodziny 20 pedagogów ulicy	200 asystentów rodziny 10 pedagogów ulicy	216 asystentów rodziny 8 pedagogów
Liczba programów wspartych przez samorząd województwa	9	14	12
Liczba programów realizowanych przez organizacje pozarządowe	9	14	12

Priorytet III. Alkohol a dysfunkcja rodziny - picie alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych

Jak wynika z danych uzyskanych, z ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego corocznie notuje się znaczną liczbę rodzin (osób), które uzyskują wsparcie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu:

Tabela 5. Wsparcia z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w latach 2012-2014 w Województwie Warmińsko-Mazurskim

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2012	4770	8 951
2013	5 028	8 943
2014	4 573	8 194

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W okresie ostatnich trzech lat liczba rodzin, które objęte są wsparciem z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, była porównywalna.

Mając na uwadze powyższe, bardzo ważne jest podejmowanie szeregu działań w celu ograniczenia picia alkoholu zarówno przez dorosłych, jak i dzieci i młodzież.

Cel operacyjny: Ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych oraz wzrost kompetencji rodzin w rozwiązywaniu problemów związanych z alkoholem.

Realizując powyższy cel w latach 2013 – 2014, w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego dofinansował zadania: Wojewódzka Konferencja dot. programów i działań profilaktycznych pt. „DOBRE PRAKTYKI”.

W dniach 25-26 czerwca 2014 r. odbyła się 2-dniowa wojewódzka konferencja promująca „dobre praktyki” z zakresu profilaktyki.

Przedsięwzięcie sfinansowane zostało ze środków samorządu województwa warmińsko-mazurskiego, zaś bezpośrednim organizatorem konferencji było Stowarzyszenie „Alternatywa” z Ełku. Spotkanie miało na celu szczególnie :

- propagowanie i upowszechnianie dobrych praktyk godnych naśladowania wśród instytucji aktywnych na polu pomocy grupom marginalizowanym,
- zapoznanie uczestników konferencji z najnowszymi trendami i innowacyjnymi metodami pracy z trudną młodzieżą,
- podniesienie kwalifikacji uczestników konferencji,
- nawiązanie kontaktów, wymiana doświadczeń, poglądów, opinii wśród osób, organizacji, podmiotów działających w obszarze polityki społecznej

Uczestnicy konferencji (93 osoby) reprezentowali podmioty działające w obszarze polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego przedstawiciele organizacji pozarządowych, grup nieformalnych skupiających młodych liderów, przedstawiciele jednostek samorządów terytorialnych , pracownicy socjalni, pedagodzy, przedstawiciele policji, kuratorzy sądowi.

Podczas konferencji uczestnicy poznali przykłady wielu „dobrych praktyk”, m.in.:

- funkcjonowanie ośrodka MONAR i hostelu readaptacyjnego w Wyszku;
- działania profilaktyczne realizowane przez Stowarzyszenie „Alternatywa” metodą streetworkingu z wykorzystaniem potencjału młodych liderów w Ełku;
- przykłady działań prowadzonych na bazie Młodzieżowego Klubu Integracji Społecznej „UI” w Morągu;
- zintegrowany program profilaktyczny Stowarzyszenia MONAR Poradni Profilaktyczno-Konsultacyjnej w Białymstoku;
- działania wolontariuszy z Wolontariackiego Ośrodka Wsparcia w Ełku;
- efekty pracy animatorów społecznych reprezentujących Fundację Rozwoju Regionu Gołdap, Fundację Puszczy Romińskiej oraz Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL w Warszawie.

Prezentowane podczas konferencji przedsięwzięcia budziły uznanie i duże zainteresowanie uczestników, zwłaszcza gminnych pełnomocników ds. rozwiązywania problemów uzależnień.

Istotną funkcję w działaniach profilaktycznych pełnią centra i kluby integracji społecznej, które są szansą na reintegrację społeczną i zawodową grup szczególnego ryzyka osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków po ukończonym procesie leczenia.

Dane na temat liczby centrów integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim oraz liczbę uczestników programów realizowanych w CIS przedstawia tabela poniżej.

Tabela 6 . Liczba CIS oraz liczba uczestników w latach 2011-2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba CIS	4	6	6	7
Liczba uczestników	613	630	733	871

Na dzień 31 grudnia 2014 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało siedem Centrów Integracji Społecznej,

- CIS w Olsztynie - będący Samorządowym Zakładem Budżetowym miasta Olsztyn,
- CIS w Ostródzie - prowadzony przez Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Rejonowy w Ostródzie,
- CIS w Braniewie - prowadzony przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie w Braniewie,
- CIS w Ełku - Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku.
- CIS „ALTER CIS” w Ełku – Stowarzyszenie „Adelfi” w Ełku,
- CIS w Białej Piskiej – Stowarzyszenie Akcja Katolicka - Parafialny Oddział Akcji Katolickiej parafii Św. Andrzeja Boboli.
- CIS w Elblągu – Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu – utworzony w 2014 r.

Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, iż w naszym regionie zarejestrowane są 43 kluby integracji społecznej (z czego funkcjonuje 40 klubów, pozostałe 3 zawiesiły działalność), działające zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym. Natomiast na podstawie informacji przesłanych z gmin ustalono, że na obszarze województwa funkcjonuje jeszcze 7 KIS-ów, które nie zostały ujęte w ww. rejestrze.

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym uczestnikami zajęć w klubie integracji społecznej mogą być osoby, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

W 2014 roku różnego rodzaju wsparciem organizowanym przez KIS-y (zarejestrowane i niezarejestrowane) objęto łącznie 5.197 osób .

Jedną z istotnych form wzmocnienia kompetencji rodzin były kolejne edycje programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców“, w gminach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2014 – przebiegało to następująco:

- Liczba gmin, na terenie których realizowany był *Program* – 25 gmin (dane z 24 gmin)
- Liczba powiatów na terenie których realizowany był *Program* – 10 powiatów (dane z 9 powiatów)
- Liczba zrealizowanych cykli warsztatowych - 113 cykli
- Łączna liczba osób, które wzięły udział w zajęciach warsztatowych - 813 osób.

Wskaźniki do priorytetu III

wskaźnik	Rok		
	2012	2013	2014
Liczba osób uczestniczących w programie „Szkoła dla rodziców”	619	670	813
Liczba rodzin objętych nowymi metodami pracy z rodziną („Konferencja grupy rodzinnej”, „TSR- Terapia skoncentrowana na rozwiązanie”)	31	213	275
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	1 190	1 467	2 313
Liczba CIS, KIS w województwie prowadzących programy dla osób z problemem alkoholowym po podstawowym programie leczenia	CIS - 6 KIS – 39	CIS - 6 KIS – 41	CIS - 7 KIS – 43
Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie z samorządu województwa, wspierające środowiska osób dotkniętych problemem alkoholowym.	3 NGO	3 NGO	2 NGO

Priorytet IV. Przemoc w rodzinie w związku z alkoholem

Cel operacyjny: Wzmocnienie gminnych i powiatowych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa.

Organizacje pozarządowe są jednym z podmiotów lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W celu wzmocnienia tego systemu samorząd województwa warmińsko-mazurskiego zaproponował w otwartym konkursie ofert na realizację projektów przez organizacje pozarządowe - zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym. W roku 2014 ramach konkursu 3 projekty z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie uzyskało dofinansowanie:

- Stowarzyszeniu „Razem Łatwiej”, na wykonanie zadania pn. „Reagujemy na przemoc – budujemy dobre relacje” IV wojewódzka konferencja w ramach kampanii „Biała Wstążka”. Z programu skorzystało 70 osób.

- Stowarzyszeniu Wspierania Działań na Rzecz Osób Potrzebujących Pomocy „Droga”, na wykonanie zadania pn. „Zorganizowanie w dniach 24 listopada – 10 grudnia IV wojewódzkiej konferencji obchodów dni walki z przemocą wobec kobiet w ramach kampanii „Białej Wstążki. Z programu skorzystało 98 osób.
- Caritasu Diecezji Ełckiej na wykonanie zadania pn. „Prowadzenie Poradni Rodzinnej i Terapeutycznej”. Z programu skorzystało ponad 30 osób.

Od szeregu lat Samorząd Województwa inicjuje i dofinansowuje tworzenie w województwie bezpiecznych, przyjaznych dziecku miejsc przesłuchań, tzw. „Niebieskich Pokoi”. Działalność „Niebieskich Pokoi” w województwie jest corocznie monitorowana. Obecnie w województwie funkcjonuje 17 „Niebieskich Pokoi”, z tego utworzenie 12 było inicjowane i wspierane finansowo z budżetu województwa.

W monitorowanym okresie jeden „Niebieski Pokój” – w Olsztynie – został zamknięty, natomiast otworzono 2 nowe – w Gołdapi i Mrągowie.

Poniższe zestawienie obrazuje stan wykorzystania tych pomieszczeń w latach 2011-2014.

Tabela 7. Funkcjonowanie „Niebieskich Pokoi” w Województwie Warmińsko-Mazurskim

Rok	Liczba działających Niebieskich Pokoi	Pokoje utworzone z inicjatywy województwa	Liczba przeprowadzonych przesłuchań (policyjnych, prokuratorskich, sędziowskich)	Liczba posiedzeń składu sędziowskiego	Ilość przeprowadzonych badań (psychologicznych, pedagogicznych, innych)	Liczba sesji terapeutycznych (w godzinach)
2011	16	11	138	58	289	679
2012	15	11	172	59	405	1024
2013	16	11	339	123	372	995
2014	17	12	578	93	204	1511

Źródło: opracowanie własne – dane uzyskane z placówek prowadzących „Niebieskie Pokoje”

Z przeanalizowanych danych otrzymanych z instytucji prowadzących „Niebieskie Pokoje” wynika, iż przez okres od 2011 do 2014 r. liczba prowadzonych przesłuchań policyjnych, prokuratorskich i sędziowskich systematycznie zwiększała się, podobnie jak liczba sesji terapeutycznych. Natomiast liczba posiedzeń składu sędziowskiego wzrosła od 2012 r., a liczba przeprowadzonych badań maleje.

Jednym z zadań Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest *doskonalenie zawodowe kadr z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie*. Wobec tego w roku 2013 postanowiono przeprowadzić szkolenie osób, które wykorzystują albo będą wykorzystywały pomieszczenia bezpiecznych przesłuchań – Niebieskie Pokoje. Szkolenie „Przesłuchanie małoletnich ofiar i świadków przemocy w rodzinie” miało miejsce we wrześniu 2013 r., wzięło w nim udział 21 osób.

Wychodząc naprzeciw potrzebom tej grupy osób zajmującej się dziećmi, krzywdzonymi w wyniku przemocy domowej – podjęto decyzję o przygotowaniu kolejnej edycji tego

szkolenia w roku 2014 r. Szkolenie „Przesłuchanie małoletnich ofiar i świadków przemocy w rodzinie” miało miejsce w dniach 15-16 września 2014 r.

Szkolenie miało na celu:

- poszerzenie wiedzy na temat funkcjonowania dziecka ofiary przestępstwa, możliwości dziecka świadka w poszczególnych fazach rozwojowych
- omówienie problemów związanych z przesłuchaniami w trybie art. 185 a i b k.p.k.
- doskonalenie technik przesłuchania i współpracy między sędziami, prokuratorami i biegłymi psychologami

W szkoleniu wzięło udział 25 osób. Spośród uczestników tego szkolenia najliczniejszą grupę zawodową stanowili: prokuratorzy, psycholodzy, sędziowie, funkcjonariusz policji.

W ramach zadania „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w województwie warmińsko-mazurskim”, dotowanego przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, jednym ze zrealizowanych elementów było dofinansowanie szkoleń z zakresu przemocy w rodzinie.

W 2013 i 2014 r. Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współzależnienia w Giżycku otrzymał, m.in. dofinansowanie na realizację zadania „podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w województwie warmińsko-mazurskim”. W ramach udzielonej dotacji odbyło się Studium Pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie i Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, realizowane przez Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz Niebieską Linie z Warszawy. W 2013 r. szkolenie ukończyło 8 certyfikowanych specjalistów psychoterapii uzależnień, natomiast w 2014 r. – 4.

Samorząd Województwa wspierając samorzady gminne w realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przygotował jesienią 2014 r. 2-dniowe szkolenie warsztatowe, przewidziane dla realizatorów programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie. Udział w szkoleniu zakładał podniesienie ich umiejętności pracy ze sprawcą przemocy w rodzinie.

W szkoleniu udział wzięło 18 osób.

Wskaźniki do priorytetu IV

wskaźnik	Rok		
	2012	2013	2014
Liczba kampanii, konferencji zorganizowanych przez samorząd województwa	1	1	2
Liczba przeszkolonej kadry do pracy z osobami stosującymi i doświadczającymi przemocy	6	8	4
Liczba dofinansowanych przez samorząd województwa - programów jednostek niepublicznych w ramach otwartych konkursów ofert	2	5	3

Priorytet V. Lecznictwo Odwykowe

Cel operacyjny: Wzmocnienie podmiotów prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu.

W celu zabezpieczenia kompleksowych świadczeń zdrowotnych z zakresu leczenia uzależnień dla mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego na lata następne jako cel nadrzędny przyjęto poprawę zdrowia psychicznego mieszkańców i redukcję szkodliwych skutków uzależnień, głównie poprzez poprawę modelu opieki ambulatoryjnej, dziennej i środowiskowej zgodnie ze wskaźnikami zawartymi w Narodowym Programie Zdrowia Psychicznego

Placówki lecznictwa odwykowego i uzależnień działające na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego świadczą następujące rodzaje usług:

1. leczenie chorych na oddziałach ogólnopsychiatrycznych, odwykowych i detoksykacji,
2. leczenie chorych na oddziałach dziennej leczenia uzależnień
3. leczenie ambulatoryjne w przychodniach /poradniach/ odwykowych:
  - wizyty u psychologów, terapeutów lub instruktorów terapii uzależnień,
  - wizyty w środowisku chorego,
  - psychoterapie indywidualne,
  - psychoterapie grupowe /rodzinne/, psychoedukacyjne

Poniższe dane przedstawiają działalność stacjonarnych, dziennej i ambulatoryjnych placówek zajmujących się leczeniem osób uzależnionych od alkoholu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2012-2014:

Tabela 8. Opieka stacjonarna w zakresie lecznictwa odwykowego i uzależnień (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w Województwie Warmińsko-Mazurskim

Rok	Liczba stacjonarnych ośrodków terapii uzależnień	Liczba leczonych
2012	11	5 009
2013	11	5 113
2014	11	5 064

źródło: dane uzyskane z Wydziału Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

Na terenie Województwa Warmińsko- Mazurskiego świadczeń stacjonarnych w zakresie lecznictwa odwykowego udzielają następujące podmioty:

- Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie
- Szpital Psychiatryczny SP ZOZ w Węgorzewie
- Szpital Psychiatryczny SP ZOZ w Węgorzewie / Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku
- Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ w Fromborku

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny KARAN "DOM ZACHEUSZA" w Elblągu
- Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych "Doren" im. B. Trusiewicz SPZOZ w Różewcu
- NZOZ Stowarzyszenia Monar Ośrodek Rehabilitacji Uzależnień w Gaudynkach k/Orzysz
- Ośrodek Terapii Uzależnień w Starych Juchach (z oddziałami w Ełku).

Liczba osób przebywających w stacjonarnych ośrodkach terapii uzależnień w monitorowanym okresie pozostawała na podobnym poziomie, z dwóch powodów, po pierwsze ze względu na liczbę placówek i liczbę miejsc w tych placówkach (7 placówek – w latach 2012-2014) oraz na limit tego rodzaju świadczeń określony przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Także szpitale ogólne na terenie województwa posiadają w swoich strukturach oddziały leczenia uzależnień, są to:

- Elbląski Szpital Specjalistyczny z Przychodnią Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Elblągu
- Mazurskie Centrum Zdrowia Szpital Powiatowy w Węgorzewie Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Lidzbarku Warmińskim / Powiatowy Ośrodek Terapii
- Powiatowy Szpital im. Władysława Biegańskiego w Iławie/Psychiatria i Rehabilitacja Szpitalne

Tabela 9. Liczba podmiotów i oddziałów leczenia uzależnień w szpitalach ogólnych 2012-2014

Rok	Liczba podmiotów	Liczba oddziałów
2012	4	5
2013	4	5
2014	4	5

źródło: dane uzyskane z Narodowego Funduszy Zdrowia w Olsztynie

Odnotać należy, że spośród 4 szpitali ogólnych w naszym województwie posiadających w swojej strukturze oddziały leczenia uzależnień - dwa z nich to oddziały detoksykacyjne, natomiast trzy – to oddziały leczenia uzależnień.

Tabela 10. Opieka ambulatoryjna w zakresie leczenia odwykowego i uzależnień w województwie warmińsko-mazurskim

Wyszczególnienie	2012r.	2013r.	2014r.
Liczba poradni odwykowych i profilaktyki osób uzależnionych	23	23	19*
Liczba porad w poradniach odwykowych	55 897	76 059	60 286
Liczba wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień	51 095	69 259	55 397
Psychoterapia indywidualna /osoby/	5 630	8 199	5 684
Psychoterapia grupowa /osoby/	75 132 (liczba sesji)	3 955	6 939
Wizyty w środowisku chorego (dom, szkoła)	3	66	52
Porady telefoniczne	863	1 700	933
Skierowania do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych	876	757	519

źródło: dane uzyskane z Wydziału Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

*4 jednostki nie posiadały kontraktów z NFZ w 2014 roku i nie funkcjonowały

Jak wynika z powyższego zestawienia coraz popularniejsza forma pracy z osobami uzależnionymi to psychoterapia grupowa (wzrost w 2014 roku w porównaniu z rokiem 2013 o 2 984 osoby), natomiast spada liczba osób biorących udział w psychoterapii indywidualnej (w roku 2014 o 2 515, co częściowo spowodowane jest zapewne likwidacją 1 placówki (Węgorzewo) oraz nie podpisaniem kontraktu z NFZ przez 1 placówkę leczenia ambulatoryjnego (Stare Juchy). Jak również 3 placówki nie podały informacji o działalności.

Tabela 11. Opieka dzienna w zakresie leczenia odwykowego (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w Województwie Warmińsko-Mazurskim

Rok	Liczba dziennych ośrodków terapii uzależnień	Liczba leczonych
2012	7	658
2013	7	738
2014	7	792

źródło: dane uzyskane z Narodowego Funduszy Zdrowia w Olsztynie

Coraz powszechniejszą formą leczenia uzależnień jest udział w programie na oddziale dziennym, co pokazują powyższe dane. Taka metoda terapii umożliwia pacjentom mieszkanie w domu, ale wymaga od nich systematycznego udziału w kilkugodzinnych zajęciach terapeutycznych przez pięć dni w tygodniu i nie mniej niż 5 godzin dziennie.

Tabela 12 Leczenie uzależnień w zakresach innych niż odwykowych (zakresy ogólnopsychiatryczne) (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w Województwie Warmińsko-Mazurskim:

Rok	Liczba podmiotów ogólnopsychiatrycznych	Liczba leczonych
2012	38	2 274
2013	38	2 331
2014	38	2 549

źródło: dane uzyskane z Narodowego Funduszy Zdrowia w Olsztynie

W monitorowanych latach obserwuje się tendencję wzrostową w dostępności do świadczeń terapii leczenia uzależnień. Z informacji Warmińsko-Mazurskiego Oddziału NFZ w Olsztynie wynika, że wartość kontraktów zawieranych z podmiotami prowadzącymi leczenie uzależnień sukcesywnie wzrasta (proporcjonalnie do personelu zatrudnionego w placówkach medycznych i ich realnych możliwości w realizacji limitów zawartych w kontraktach).

Tabela 13. Leczeni w poradniach odwykowych w latach 2012-2014

Lata	Leczeni ogółem	Z liczby ogółem leczeni po raz pierwszy	Do 18 lat	19-29 lat	30-64 lat	65 lat i więcej	Zobowiązani do leczenia odwykowego
2012	7 372	2 408	16	1 142	5 982	232	2 063
2013	7 509	2 560	30	1 132	6 077	270	1 704
2014	6 597	2 420	66	1 192	5 096	243	1 338

źródło: dane uzyskane z Wydziału Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

W roku 2014 cztery placówki lecznictwa odwykowego nie zawarły umowy z NFZ, dlatego łączna liczba leczonych w roku 2014 jest mniejsza niż w latach poprzednich. Pomimo to - daje się zauważyć wzrost pacjentów w wieku do lat 18. Głębsza analiza tego zjawiska pozwoliłaby ustalić czy są to osoby uzależnione od alkoholu czy eksperymentujące również z innymi substancjami psychoaktywnymi.

Istotną rolę w zakresie wzmocnienia podmiotów prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu odgrywa dobrze przygotowana specjalistyczna kadra. W związku z tym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego systematycznie wspiera podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry terapeutycznej placówek lecznictwa odwykowego.

W ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, samorząd województwa przyznaje corocznie dotacje na zadanie pn. „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim”.

W roku 2014 w wyniku przekazanej dotacji, kwalifikacje zawodowe podwyższyło 12 pracowników leczenia uzależnień (Studium Terapii Uzależnień – 3 osoby; Studium Pomocy Psychologicznej - 1 osoba; Superwizja – 2 osoby; Studium Pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie - 1 osoba; Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 3 osoby; Staż – 1 osoba; szkolenie ze stosowania testów psychologicznych MMPI/MMPI2 – 1 osoba).

Poza dofinansowaniem szkoleń indywidualnych zorganizowane zostały przez Ośrodek w Giżycku dwa moduły szkolenia grupowego „Praca z osobami uzależnionymi głuchoniemymi – język migowy. Kontynuacja po certyfikacie KSS” (kurs systemu migowego), w których uczestniczyło łącznie 20 osób.

Odbyło się również szkolenie grupowe: „Sposoby konstruktywnego radzenia sobie ze stresem u osób uzależnionych”, w którym wzięło udział 18 osób.

Przeprowadzone zostały, wzorem lat ubiegłych, superwizje programów terapeutycznych i pracy członków zespołu interdyscyplinarnego w 12 placówkach leczenia odwykowego.

Zaznaczyć należy, że systematyczny udział w szkoleniach umożliwia zdobywanie oraz uzupełnianie aktualnej wiedzy, poprzez uczenie się nowych lub doskonalenie wcześniej nabytych umiejętności terapeutycznych, poznawanie nowych metod i technik. Wpływa to znacznie na wzrost jakości udzielanych usług terapeutycznych.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, podobnie jak w latach poprzednich, wspierał rozwój i modernizację bazy materialnej zakładów leczenia odwykowego.

Tabela 14. Wsparcie modernizacji placówek leczenia odwykowego przez Samorząd Województwa w latach 2012-2014

Rok	Nakłady w ramach środków WPPiRPA
2012	216 850
2013	191 255
2014	146 461

Źródło: opracowania własne

W 2014 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, udzielono wsparcia zakładom opieki zdrowotnej, na podniesienie poziomu świadczonych usług, m.in.:

- Samodzielnemu Publicznemu Specjalistycznemu Psychiatrycznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej we Fromborku, na wykonanie zadania „pokrycie kosztów związanych z realizacją zadań inwestycyjnych Oddziału Terapii Uzależnień od Alkoholu i Oddziału Detoksykacyjnego SP SP ZOZ we Fromborku” o wartości 60 000 zł. Przyznaną dotację Szpital przeznaczył, m.in. na remont sanitariatu, łazienki, sal chorych, świetlicy i korytarzy;
- Ośrodkowi Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz, Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Różewcu, na wykonanie zadania „pokrycie kosztów związanych z realizacją zadań inwestycyjnych” o wartości 90 000 zł. Przyznaną

dotację Ośrodek przeznaczył, m.in. na wymianę podłóg i posadzek piętra i parteru, wymianę części instalacji elektrycznej, wymianę rur zasilających.

Wskaźniki do priorytetu V

wskaźnik	Rok		
	2012	2013	2014
Liczba osób leczonych w placówkach leczenia odwykowego	11 682	12 242	10 894
Liczba zmodernizowanych oddziałów, placówek leczenia odwykowego	3	3	2
Liczba placówek poddanych superwizji	7	11	12

Olsztyn, 13.05.15

Sporządziła: Elżbieta Straszkiwicz

Wnioski i rekomendacje wynikające ze sprawozdania z realizacji w 2014 roku „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko – Mazurskim na lata 2012 – 2015”

L.p.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Uwagi
1.	Jakość podejmowanych w gminach działań w zakresie profilaktyki uzależnień jest wciąż niezadawalająca	Wzmacniać samorządy gminne w realizowaniu i modyfikowaniu lokalnych programów rozwiązywania problemów alkoholowych	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Samorządy gminne i ich jednostki organizacyjne Organizacje pozarządowe	Organizowanie cyklicznych narad, spotkań z przedstawicielami samorządów lokalnych, promocja dobrych praktyk rekomendacje projektów Podczas spotkań z decydentami należy w większym stopniu podkreślać konsekwencje spożywania alkoholu, zwłaszcza przez dzieci i młodzież: wypadkowość, rozboje, wykroczenia, utonięcia, samobójstwa.	
2.	Oferta organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, jako alternatywy dla zagrożeń uzależnieniami, wciąż jest zbyt uboga	Należy nadal inspirować realizację programów i zajęć wspierających oraz aktywizujących młodzież w środowiskach lokalnych (m.in. w świetlicach, Młodzieżowych Klubach Integracji Społecznej)	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Samorządy gminne i ich jednostki organizacyjne Organizacje pozarządowe Uniwersytet Warmińsko-Mazurski	Włączyć w realizację zadań organizacje pozarządowe poprzez rozpisanie otwartego konkursu, promować „dobre praktyki”, szersze wykorzystanie imprez organizowanych w ramach warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny do działań profilaktycznych, doształcanie animatorów młodzieżowych, liderów, koordynatorów klubów, świetlic	
3.	Wymierne efekty działań na rzecz przeciwdziałania alkoholizmowi oraz wykluczeniu społecznemu gwarantuje współpraca służb różnych szczebli administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych	Kontynuować działania wzmacniające współpracę podmiotów i jednostek wszystkich szczebli administracji publicznej	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego MPiPS, PARPA, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki Samorządy gminne i ich jednostki organizacyjne	Współorganizowanie i włączanie się przez Samorząd Województwa w inicjatywy lokalne w zakresie profilaktyki i zapobiegania alkoholizmowi	

4.	<p>Podnoszenie umiejętności i kompetencji osób pracujących w profilaktyce i leczeniu uzależnień wpływa na efektywniejszą pracę z osobami uwikłanymi w uzależnienia i przemoc w rodzinie</p>	<p>Należy wspierać projekty służące podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności osób zajmujących się profilaktyką i leczeniem uzależnień., przemoc w rodzinie;</p>	<p>Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Samorządy gminne, powiatowe i ich jednostki organizacyjne, Organizacje pozarządowe, WOTUW, Kuratorium Oświaty, Szkolnictwo wyższe</p>	<p>Inicjowanie i organizowanie szkoleń dla osób zaangażowanych w profilaktykę uzależnień i przeciwdziałanie przemocy w rodzinach dotkniętych chorobą alkoholową. Dofinansowanie szkoleń kadry leczenia odwykowego</p> <p>W szkolnictwie wyższym należy kłaść większy nacisk na kształcenie kompetencji społecznych.</p> <p>Uświadamianie nauczycielom ważności działań wychowawczych, które w dużym stopniu przekładają się na skuteczną profilaktykę oraz sukcesy edukacyjne dzieci i młodzieży.</p>	
5.	<p>Centra i kluby integracji społecznej funkcjonujące w naszym województwie (od 2005 roku) stwarzają szereg możliwości dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co jest właściwym kierunkiem działań.</p>	<p>Wzmocnić działania w kierunku upowszechniania programów wspierających osoby uzależnione i współuzależnione szczególnie w CIS-ach, KIS-ach</p>	<p>Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki Organizacje pozarządowe, Samorządy gminne, powiatowe i ich jednostki organizacyjne, Gminne Komisje RPA, Warmińsko - Mazurska Rada Terenowa ds. Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym w Olsztynie</p>	<p>Inicjowanie opracowania programów w celu pozyskania środków finansowych, zlecenie zadań w otwartym konkursie ofert, promowanie „dobrych praktyk”. Przygotowanie instytucji do tworzenia placówek włączenia społecznego.</p> <p>Wsparcie w przygotowaniu projektów do pozyskiwania funduszy unijnych</p>	

6.	W wielu regionach województwa brakuje miejsc pomocy osobom uwikłanym w uzależnienie oraz przemoc w rodzinie.	Wspomagać rozwój lokalnych systemów pomocy osobom i rodzinom dotkniętym chorobą alkoholową oraz problemem przemocy (ośrodków, punktów, poradni, centrów)	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Samorzady gminne, powiatowe i ich jednostki organizacyjne, Gminne Komisje RPA, Organizacje Samorządowe Warmińsko-Mazurski Narodowy Fundusz Zdrowia O/Olsztyn	Inicjowanie powstawania nowych miejsc pomocy, promowanie „dobrych praktyk” zwiększenie środków finansowych, rozszerzanie kontraktów z NFZ. Zachęcanie do podejmowania szerszej współpracy pracowników lecznictwa odwykowego z pracownikami socjalnymi.	
7.	W wielu przypadkach samorzady gminne mają zbyt małe dochody pochodzące z koncesji na sprzedaż alkoholu aby podejmować wystarczające działania w zakresie profilaktyki i leczenia uzależnień na swoim terenie.	Należy wykorzystywać w większym stopniu fundusze europejskie na finansowanie projektów dot. działalności profilaktycznej i leczniczej w zakresie uzależnień	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Organizacje Pozarządowe, Samorzady gminne i ich jednostki organizacyjne,	Poruszanie podczas narad, konferencji regionalnych, tematyki finansowania z funduszy unijnych działalności profilaktycznej i leczniczej w zakresie uzależnień, promowanie „dobrych praktyk”	
8.	Pomimo zmian legislacyjnych, lokalne systemy pomocy osobom dotkniętym przemocą nie funkcjonują w stopniu wystarczającym.	Prowadzić działania na rzecz poprawy efektywności pomocy podejmowanej wobec ofiar przemocy oraz sprawców przemocy w rodzinie dotkniętych problemem uzależnień od alkoholu	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Samorzady gminne i powiatowe oraz ich jednostki organizacyjne, Organizacje pozarządowe	Inicjowanie i organizowanie szkoleń dla osób pracujących z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie promowanie „dobrych praktyk”	